

Svenska Unescorådets nyhetsbrev December 2025

Vi avslutar en händelserik höst med ett nyhetsbrev som sammanfattar några större händelser och bjuder på både intressanta rapportsläpp och en blick mot 2026!

Läs om Sveriges nya litteraturstad Lund, som utsågs till kreativ stad av Unesco i slutet av oktober. Ta del av det viktigaste från Unescos generalkonferens och möt chefen för Unescos kontor i Ukraina. Och glöm inte att ansöka om att bli innehavare av en Unescoprofessur – ett sätt att främja kunskapsutbyte och internationella nätverk.

Med detta önskar Svenska Unescorådet glada helgdagar och Gott Nytt År!
På återseende 2026!

Lund utnämnd till litteraturstad av Unesco!

Bild från Lunds domkyrka, Kryptan. Foto: Nille Leander

Den 31 oktober utsågs Lund till litteraturstad inom Unescos nätverk för kreativa städer (UCCN). Lund blir Sveriges fjärde kreativa stad och den andra litteraturstaden efter Göteborg.

Unescos nätverk för kreativa städer samlar över 400 städer världen över som sätter kreativitet och kultur i centrum för hållbar utveckling. Syftet är att stärka kulturens roll som drivkraft för social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet, i linje med Agenda 2030.

Lund har en stark litterär tradition och ett levande kulturliv med författare, bibliotek, festivaler och fristadsförfattare. Som Unesco litteraturstad kommer Lund bland annat att:

- Utveckla Litterurlund, Sveriges största festival för barn- och ungdomslitteratur, som internationell mötesplats.
- Bjuda in till en internationell konferens om narrativ medicin, där berättelser och litteratur används för att stärka förståelsen mellan patienter och vårdpersonal.
- Fortsätta samarbeta med lokala och globala aktörer inom hela det litterära ekosystemet.

- I Lund arbetar vi aktivt och långsiktigt för att bli ännu bättre på att frigöra och tillvarata lundabornas kreativitet. Lund är en stark litteraturstad och genom att vi nu ingår i detta nätverk kommer vi både kunna utvecklas ytterligare och hjälpa andra kreativa städer att ta nya kliv, säger **Sebastian Jaktling** (s), kultur- och fritidsnämndens ordförande i Lund i ett pressmeddelande.

Att Lund blir litteraturstad inom Unescos nätverk är ett internationellt erkännande av stadens levande litteraturliv där fria aktörer, författare, civilsamhället, universitet, näringsliv och offentlig sektor bidrar till mångfalden inom området.

Universitetsbiblioteket, Tegnérsalen. Foto: Nille Leander

Litteralund 2025. Foto: Karoline Saether

Nedslag från Unescos 43:e generalkonferens

För första gången på 40 år ägde Unescos generalkonferens inte rum i Paris, utan i Samarkand. Foto: Thérèse Amnéus

Unescos generalkonferens samlade i år medlemsstater från hela världen i Samarkand, Uzbekistan, mellan den 30 oktober och den 13 november. Det var första gången på 40 år som mötet hölls utanför Paris.

Sverige deltog med en aktiv delegation ledd av statssekreterare **Oscar Wåglund Söderström**, på Utbildningsdepartementet. I delegationen deltog även civilsamhällesaktörer från Sveriges Lärare, Journalistförbundet, KLYS och Vetenskap och Allmänhet.

Statssekreterare Oscar Wåglund Söderström höll Sveriges anförande under Unescos generalkonferens och tryckte på att det är viktigt att hålla fast vid Unescos prioriteringar när världen står inför stora utmaningar. Foto: Unesco.

Ny generaldirektör

En av generalkonferensens större händelser var valet av Unescos nya generaldirektör, som blev egyptiern **Khaled El-Enany**.

Khaled Ahmed El-Enany är född 1971. Han är professor i turism vid Helwanuniversitetet i Kairo, där han har undervisat i över 30 år. Han har haft flera ledande akademiska uppdrag och har en doktorsexamen i egyptologi från Paul-Valéry-universitetet i Montpellier, Frankrike. El-Enany har varit Egyptens minister för fornminnen och senare minister för turism och fornminnen och utsågs 2024 till särskild ambassadör för kulturturism av UNWTO (Världsturismorganisationen) och beskyddare av African World Heritage Fund.

Unescos generaldirektör är organisationens högsta chef och har ansvar för att leda, samordna och representera Unescos arbete internationellt. Generaldirektören sätter den strategiska inriktningen för Unesco inom mandatområdena utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation/information i enlighet med medlemsstaternas beslut i Unescos styrande organ. En viktig del av uppdraget är att vara en röst för yttrandefrihet, utbildning, kulturarv, vetenskapligt samarbete och mänskliga rättigheter, särskilt i frågor som rör fred, demokrati och hållbar utveckling.

El-Enany är vald på fyra år och blir den 12:e generaldirektören för Unesco.

Khaled El-Enany, Unescos nya generaldirektör, på generalkonferensen 2025. Foto: Unesco.

Nytt arbetsprogram

Generalkonferensen antog även ett nytt arbetsprogram för 2026–2029. För första gången nämns nu sexualundervisning (Comprehensive Sexuality Education) uttryckligen i ett av Unescos resultatområden.

Själva budgetbeslutet – vanligtvis ett av mötets viktigaste – sköts däremot upp till vårens styrelsemöte, eftersom USA inte förväntas betala sina medlemsavgifter för 2025 eller 2026 till följd av beslutet att lämna Unesco den sista december 2026.

Unescos styrelse

Ryssland blev inte invalt i Unescos styrelse i år. I stället gick en av platserna till Ukraina, som fick flest röster i sin grupp. Norge tar över den nordiska platsen i styrelsen efter Island.

Ny rekommendation antagen

Generalkonferensen antog även en ny global rekommendation om etik och neuroteknologi, som ska skydda mänskliga rättigheter i takt med att tekniken utvecklas.

Sverige har varit aktivt i förhandlingarna om rekommendationen och fått gehör för tydliga skrivningar om mänskliga rättigheter.

- Rekommendationen är viktig eftersom den sätter människan och hennes autonomi i centrum. Den framhåller allas rätt att på ett likvärdigt sätt få tillgång till medicinsk behandling och pekar på riskerna med en utveckling där neuroteknologi används utanför sjukvården för att ge vissa människor fördelar, eller för att på olika sätt kontrollera människor, kommenterade **Ulrika Björkstén**, generalsekreterare för Vetenskap & Allmänhet, som var en del av Sveriges delegation i Samarkand.

[Läs mer om Unescos arbete med rekommendationen här.](#)

Sveriges ungdomsrepresentant Brendan R. Joseph under Youth Forum. Foto: Viveka Löndahl

Ungdomsengagemang och rapportlansering

Under generalkonferensen lyfte Sverige bland annat vikten av ungdomars delaktighet i Unescos arbete genom Unescorådets ungdomsrepresentant **Brendan R. Joseph**. En slutsats från deltagandet i Youth Forum var att Norden kan spela en ledande roll i att genomföra rekommendationer om ökat och meningsfullt ungdomsinflytande i hela Unesco, i linje med FN:s *Pact for the Future*. Särskilt kan unga agera förändringsaktörer inom biosfärområden och geoparker, något som knyter an till arbetet med lokala lösningar på globala utmaningar och ett starkare samarbete mellan Unescoplatser och lokalsamhällen.

Sverige var också medarrangör i för lanseringen av Unescos fyraårsrapport *World Trends Report on Freedom of Expression and Media Development*, som samlar in data om yttrandefriheten och medieutvecklingen i världen. Sveriges ambassadör till OECD och Unesco, **Helena Sångeland**, deltog i en panel och lyfte behovet av fortsatt stöd till yttrandefriheten globalt för att kunna motverka nedgången i yttrandefrihetsindex – som sjunkit med 10 procent sedan 2012.

Anna Herdenstam, representant för Journalistförbundet i Sveriges delegation var med under lanseringen:

- Rapporten visar hur akut situationen är gällande press- och yttrandefrihet. I Sverige ser vi också hur hat och hot används i försök att skrämja journalister till tystnad. Ett problem som lyfts i rapporten är medieföretagens ansträngda ekonomi, vilket kan leda till ett minskat utbud av journalistik. Det är en skrämmande utveckling, som kan urholka demokratin. Jag är tacksam för att Unesco uppmärksammar detta och för Sveriges initiativ till rapporten, som kommer att vara viktig för vårt arbete framåt.

Nästa generalkonferens

Nästa generalkonferens äger rum år 2027 och är då tillbaka på Unescos högkvarter i Paris.

Årets möte i Uzbekistan visade att engagemanget för Unescos frågor är fortsatt starkt och att organisationen fortsätter utvecklas.

Registan i Samarkand är ett Unesco världsarv. Foto: Thérèse Amnéus

---

Skolverket i Unesco- och EU projekt för trygg AI i skolan

Skolverket deltar nu i Unescos och EU:s gemensamma initiativ *FutureProof Education: Stöd till skolor i AI-utvecklingen*. Programmet syftar till att hjälpa europeiska utbildningsmyndigheter att forma en etisk, meningsfull och säker användning av AI i skolor.

AI förändrar snabbt både undervisning och lärande och har blivit en strategisk viktig fråga i EU:s utbildningspolitik. Futureproof Education samlar europeiska utbildningssystem från Belgien, Tyskland, Irland, Luxemburg och Sverige. Projektet skapar en plattform för gemensam problemlösning och innovation, samtidigt som varje land får anpassat stöd utifrån sin egen kontext.

Genom projektet stöttas skolor och lärare i att använda AI på ett smart och ansvarsfullt sätt, samtidigt som man utvecklar konkreta resurser för den dagliga undervisningen i form av exempelvis praktiska verktyglådor och vägledningar.

Läs mer här: [FutureProof Education: Supporting schools in the AI evolution](#)

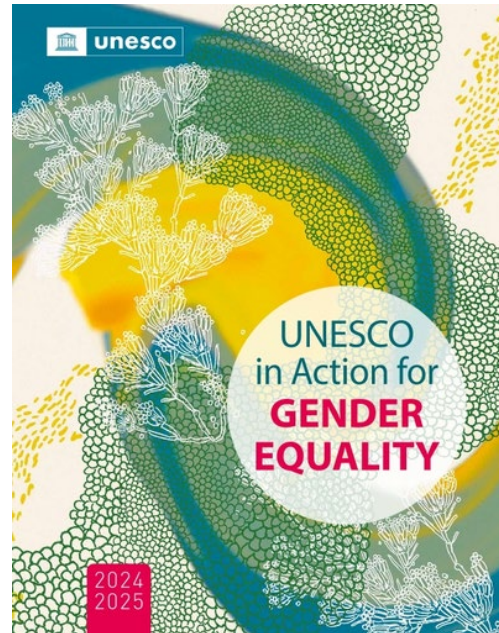

Ny Unescorapport om jämställdhetsarbete lyfter vikten av Sveriges stöd

Unescos nya rapport *Unesco in Action for Gender Equality 2024/2025* visar att arbetet för jämställdhet går framåt på flera områden.

Rapporten lyfter fram att Sverige, tillsammans med bland annat Kanada och Norge, är en av det största finansiärerna av Unescos arbete för jämställdhet. Det svenska stödet möjliggör satsningar inom utbildning, digitalisering och kultur – områden där jämställdhet är långt ifrån uppnådd globalt.

Genom sitt långsiktiga engagemang – både ekonomiskt och politiskt - bidrar Sverige till att stärka Unescos kapacitet att driva viktiga insatser och skapa förändring världen över i en tid då jämställdhetsfrågor möter växande motstånd.

Unescos rapport går att läsa här. Klicka på bilden.

I rapporten har Unesco tittat på hur det ser ut med jämställdheten på ett antal områden:

- **Teknik och AI – risk för ökade orättvisor**
Teknik och AI är ett område där jämställdhetsarbetet är extra viktigt. Unesco varnar för att det är för få kvinnor som arbetar i digitala miljöer, vilket kan göra att orättvisor byggs in i tekniken. Därför har Unesco startat flera initiativ för att främja jämställdhet inom AI, till exempel [Women for Ethical AI](#).
- **Kvinnor i forskning är få och utsatta**
Kvinnor är i minoritet inom forskning och innovation globalt. Även om Norden står sig bättre än många andra länder finns det utmaningar särskilt inom teknik och naturvetenskap. Dessutom anger hälften av alla kvinnliga forskare inom naturvetenskap att de utsatts för sexuella trakasserier. Detta är ett globalt problem som påverkar både arbetsmiljö och karriärmöjligheter.
- **Media och journalistik – ökande hot och hat**
Unesco visar att kvinnliga journalister och kulturarbetare ofta utsätts för hot och hat, både online och på arbetsplatsen. Även om situationen i Sverige och Norden är bättre än i många andra regioner pekar rapporten på att digitalt hat mot kvinnor ökar, även i europeiska demokratier. Detta märks i allt från sociala medier till journalistiska miljöer.
- **Våld och utsatthet för flickor i skolan**
En tredjedel av alla skolelever i världen utsätts för fysisk misshandel varje läsår och flickor drabbas särskilt ofta av sexuellt våld. Unesco kopplar detta till ett ökande digitalt hat.
- **Kvinnors rättigheter pressas tillbaka**
Ambitionen att nå global jämställdhet hotas av en backlash mot kvinnors rättigheter. Fyra länder rapporterade under 2024 en tydlig försämring av

kvinnors rättigheter. Unesco kopplar detta till en ökning av digitala påverkanskampanjer och politisk polarisering. Dessa trender syns också i Europa och Sverige, där kvinnor i offentligheten allt oftare utsätts för organiserat hat på nätet.

Fortsätt driva jämställdhetsarbetet

Avslutningsvis visar rapporten att jämställdhetsfrågor är mer synliga än tidigare, men också mer ifrågasatta. Unesco betonar att arbete för jämställdhet kräver uthållighet och samarbete, och att satsningar på utbildning, digitalisering, vetenskap och kultur är avgörande för att motverka de strukturer som fortfarande begränsar kvinnors och flickors rättigheter.

Ny flaggskeppsrapport om yttrandefrihet och medieutveckling ute nu!

Den 15 december släppte Unesco den senaste upplagan av rapporten *World Trends Report on Freedom of Expression and Media Development* som ges ut vart fjärde år med stöd av Sverige, som även var initiativtagare till rapportserien från start.

Rapporten, som i år har underrubriken *Journalism: Shaping a World at Peace*, är uppdelad i två delar. Den första analyserar trender som påverkar yttrandefrihet och medieutveckling och konsekvenserna för demokratiska institutioner, jämställdhet, arbetet mot diskriminering och klimatutmaningar. Den andra består av experttexter som fördjupar sig i dessa frågor.

- Yttrande- och informationsfrihet är inget *val*: det är själva förutsättningen för varaktig fred. Inför en historisk tillbakagång måste vi agera gemensamt för att skydda och försvara allas rätt att tänka, skriva och informera. Unesco kommer att fortsätta leda globala insatser för att stärka pluralismen och säkerställa att mångfalden inte bara skyddas utan också aktivt främjas”, säger **Khaled El-Enany**, Unescos generaldirektör, i ett pressmeddelane.

UNESCO

Rapportserien World Trends Report on Freedom of Expression and Media Development. Foto: Unesco

Några centrala trender:

- Yttrandefrihetsindex har fallit med 10 % sedan 2012 – en markant försämring av pressfriheten.
- Självcensuren har ökat med 63 % sedan 2012.
- Staters och mäktiga aktörers kontroll över medier har ökat med 48 % sedan 2012.
- Akademisk och konstnärlig frihet har minskat med nästan 3 % per år.
- Journalistyrket är fortsatt farligt: 310 journalister har dödats på 3,5 år, och straffriheten för mordet ligger på 85%.

I dag utsätts journalister för en bred och växande uppsättning angrepp av alla slag – fysiska, digitala och rättsliga, samt hot som tvingar dem att fly sina hem. Sedan 2018 har mer än 900 journalister i Latinamerika och Karibien tvingats i exil. Miljöjournalister löper nu en ökad risk. Unesco har registrerat 749 attacker mot journalister som bevakat miljöfrågor mellan 2009 och 2023, med en kraftig ökning under de senaste åren.

Ljuspunkter

Det finns positiva trender. Under de senaste fem åren har 1,5 miljarder människor fått tillgång till sociala medier och kan enklare delta i samhällsdebatten. Internationella samarbeten stärker den grävande journalistiken, och fler betalar för journalistiskt innehåll.

Vad krävs för att vända utvecklingen?

Rapporten pekar på behovet av investeringar i oberoende journalistik och public service, större transparens och ansvarsutkrävande för digitala plattformar och AI, samt satsningar på medie- och informationskunnighet. Skyddet för journalister, forskare och visselblåsare måste också stärkas.

Större evenemang om rapporten i Sverige

Svenska Unescorådet planerar ett större event med anledning av rapporten våren 2026. Håll utkik på vår hemsida och sociala medier för mer information.

Läs rapporten:

[World Trends in Freedom of Expression and Media Development | UNESCO](#)

[Snabba fakta hittar du här.](#)

Unesco stärker utbildningen i Ukraina under pågående krig

Rysslands fullskaliga krig mot Ukraina har nu pågått i över tre år och fortsätter att ta hårt på civila, landets infrastruktur och skolor. Unesco arbetar intensivt för att stödja landets utbildningssektor och stärka systemets långsiktiga motståndskraft. Sveriges delegation i Paris mötte **Chiara Dezzi Bardeschi**, chef för Unescos lokala kontor i Ukraina, för ett samtal.

Chiara Dezzi Bardeschi, chef för Unesco Antenna i Ukraina

– Utbildning i Ukraina handlar inte bara om att hålla lärandet igång under kriget. Det handlar om att skydda barns rättigheter, stödja lärare och hjälpa hela systemet att bli starkare och mer motståndskraftigt för framtiden, menar Chiara Dezzi Bardeschi.

Hon lyfter fram fyra huvudområden för Unescos arbete i Ukraina:

- **Psykiskt stöd och mental hälsa**
Kriget har satt stor press på barn, familjer och lärare. Unesco har tränat cirka 5 000 handledare som nått över 170 000 barn och ungdomar med psykosociala aktiviteter via sommarprogram och läger. Dessutom har över 14 000 familjer fått stöd via informationsmaterial och webinarier och på så sätt minskat ångest och oro samt motiverats till lärande. Bibliotek används också som trygga platser, och unga engageras själva genom projektet *Youth as Researchers*, där elever studerar psykisk hälsa under kriser.
- **Lärande och digital kapacitet**
Många barn och lärare är på flykt eller bor nära frontlinjer, vilket gör digitala verktyg avgörande. Unesco har delat ut över 58 000 datorer och surfplattor och lanserat en nationell kurs i digital pedagogik som nått över 77 000 lärare. Ett nätverk med 34 000 lärare, psykologer och socialarbetare har bildats för erfarenhetsutbyte och stöd.
- **Systemresiliens och säkra lärmiljöer**
Programmet *Safe Education Environment* har utbildat nästan 8 000 lärare och lett till att nya säkerhetspolicys införts för skolor under krigstillstånd.
- **Fysisk tillgång till skolor**
Många skolor saknar skyddsrum och kan inte ta emot fler barn. Unesco stödjer reparation och enklare renoveringar i 32 skolor och förskolor i Zhytomyr, Odessa och Kyiv, vilket möjliggör säker undervisning för nästan 32 000 barn och 2 247 lärare. Ytterligare 17 förskolor byggs med bidrag från Sverige. Organisationen arbetar också med rent vatten i skolor och främjar reformer som *New Ukrainian School* och livslångt lärande via Unesco Learning Cities Network.

Vilken skillnad har Sveriges bidrag gjort för ert arbete i Ukraina?

– Med det svenska stödet kan vi reparera och bygga upp skolor och skyddsrum i flera regioner, och förbättra lärmiljön för barn med särskilda behov. Jag vill jag rikta ett stort tack till Sveriges regering för detta betydelsefulla bidrag till barnen och hela utbildningssystemet i Ukraina, säger Chiara Dezzi Bardesch från Unescos kontor i Ukraina.

Arbete pågår på fältet. Foto: Unesco Antenna Ukraina

Utbildning är grundläggande för resiliens. Foto: Unesco Antenna Ukraina

2026! Ansök om Unescoprofessur innan den 30 januari

Nu är det hög tid att ansöka om att bli innehavare av en Unescoprofessur.

- Unescoprofessuren har öppnat dörrar för nya internationella kontakter, det är värt mycket. Det är fantastiskt att få arbeta med städer. Engagemanget för klimatfrågorna är så stort på lokal nivå, det finns så mycket energi. Hos tjänstemän, företag, föreningar och inte minst hos medborgarna.

Det säger **Lena Neij**, som sedan 2011 leder arbetet med Unescoprofessuren i utbildning för hållbar utveckling vid Internationella miljöinstitutet vid Lunds universitet.

Arbetet inom professuren handlar om hur man kan driva på övergången till mer resurseffektiva ekonomier med låga koldioxidutsläpp, med särskilt fokus på förnybar energi, energieffektivisering och hållbart samhällsbyggande.

I samverkan med Svenska Unescorådet utlyser **Vetenskapsrådet** fyra Unescoprofessurer som kan sökas fram till den **30 januari 2026**.

Utlysningen riktar sig till lärosäten och forskningsinstitut i Sverige som vill bli en del av Unescos globala nätverk och bidra till FN:s arbete för fred, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling.

Professurerna löper över fyra år med start tidigast i november 2026 och ska knyta an till Unescos prioriterade områden, såsom utbildning, hållbar utveckling, yttrandefrihet, kulturell mångfald samt vetenskap och innovation.

[Här hittar du all information om hur du ansöker.](#)

[Här hittar du information om Unescoprofessurer i Sverige.](#)

Samtal om kultur och demokrati på Folk och kultur i Eskilstuna 5-6 februari 2026

Svenska Unescorådet deltar på **Folk och Kultur 2026** tillsammans med Unescos kreativa städer i Sverige och Världsarv i Sverige.

Spara dessa tider och kom och möt oss på plats i Eskilstuna!

Torsdagen den 5 februari

[Från lokal stolthet till global påverkan – hur bidrar världsarv till fred och demokrati?](#)

Tid: 14:00-14:45

Plats: Hotell Bolinder Munktell

Ett världsarv är en miljö som anses vara helt unik i världen och därmed ha betydelse för hela mänskligheten. I grunden är världsarv fredsprjekt; genom att gemensamt ta ansvar för världens mest unika natur- och kulturarv stärks förutsättningarna för fred. Hur bidrar våra 15 världsarv i Sverige till fred och demokrati? Kom och lyssna på ett spännande

samtal mellan Svenska Uneskorådet, Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket och föreningen Världsarv i Sverige.

Konst och politik i autokratiseringens tidevarv

Tid: 16:15-17:15

Plats: Scenkonst Sörmland

Vi riktar blicken mot Sverige och Europa. Hur ser situationen ut här och nu – och vilka lärdomar kan vi dra av utvecklingen i USA och på andra håll i världen? Vad innebär de globala trenderna av autokratisering i praktiken i vår egen kontext? Hur påverkas kulturlivets villkor, de professionellt verksamma och civilsamhället? Vilka konkreta steg behöver tas för att värna frihet, demokrati och kulturens oberoende i en tid av snabba politiska förändringar.

Frihet i den fria världen? Direktrapport från USA

Tid: 17:30-18:15

Plats: Scenkonst Sörmland

Direktrapport från USA om vad som händer under Donald Trumps andra presidentperiod. USA lämnar Unesco - FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur – och stryker program som har med mångfald, jämställdhet och inkludering liksom Agenda 2030 att göra. Vad innebär detta i praktiken för yttrandefriheten, konstnärlig frihet och akademisk frihet? För kulturlivet, dess villkor och möjligheter att verka? Hur påverkas de professionellt verksamma och likaså civilsamhället? Vilket handlingsutrymme finns på delstatlig och lokal nivå – som t.ex. i de kreativa städerna – och vilka olika strategier kommer till uttryck i de snabba politiska förändringar som nu sker? Seminarium på engelska.

Fredagen den 6 februari

som drivkraft – kreativa städer i Norden och Baltikum Demokrati med kreativitet

Tid: 09.00 - 09.45

Plats: Eskilstuna Ölkultur

Hur kan nordiska och baltiska erfarenheter användas för att främja kreativitet som drivkraft för hållbar utveckling, demokrati, inkludering och yttrandefrihet? Kanske även i beredskapsarbete framöver? Hur kan vi gemensamt sprida goda exempel, kartlägga våra kulturella resurser och tillskapa nya plattformar för innovativa möten, projekt och digitala initiativ för att främja det demokratiska arbetet? De nordiska och baltiska städerna inom det globala nätverket UNESCO Creative Cities Network gör nu gemensam sak!

Missa inte dessa samtal om kulturens framtid i en snabbt föränderlig värld – vi ses på Folk och Kultur 2026!

[Här hittar du allt om Folk och Kultur](#)

Bild: Folk och Kultur

Tycker du att fler borde ta del av Svenska Unescorådets nyhetsbrev?

Skicka vidare den här länken så får fler chans att följa det som händer i Unescos verksamhet nationellt och globalt!

[Get a Newsletter \(gansub.com\)](https://gansub.com)

Stort tack!